№ 90 აპრილი 30, კვირა 1889 აპრილი 30, კვირა № 90

ივერია

1877—1889 საპოლიტიკო და საალიტერატურო გაზეთი 1877—1889

გაზეთის ფასი

თვე	ფასი	თვე	ფასი
12	10 —	6	6 —
11	9 50	5	5 50
10	8 75	4	4 75
9	8 —	3	3 50
8	7 25	2	2 75
7	6 50	1	1 50

ცალკე ნომერი — ერთი შაური

გაზეთის დასაკვეთად და კერძო განცხადებათა დასაბეჭდად ეწერა მიმართონ: თბილისში რედაქციას ურეულინის ქუჩა, ბასტამიოს სახლი, № 5, წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების განცხადებათა სათავეად-აზნაურთ ბანკის სახლში, ხასხლის ქუჩაზედ.

ფასი განცხადებისა. ჩვეულებრივი სტრიქონი რვა კაპეიკი.

კვირას, 7 მაისს

მუშტაიდის ბაღში დანიშნულია

სეირნობა

და

ლატარია-ალლეგრი

„ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების“ სასარგებლოდ. სეირნობა დაიწყება ნაშუადღეევის 4 საათზედ. ბაღში შესასვლელი ბილეთი 20 კაპ. ეღირება.

დაწერილებით ავფიშებშია გამოცხადებული

რედაქციისაგან

მოეკითხებთ ჩვენს ხელის-მომწერთ, სოფლის მასწავლებელთ გარდა,— რომ ვისაც მხოლოდ ხუთი მანეთი აქვს წარმოდგენილი გაზეთის ფასად, დანარჩენიც გამოუგზავნონ პირველ მისამდე. ეინც ამ დრომდე არ გამოუგზავნის დანარჩენს ფულს, გაზეთის გზაენა მოესპობა პირველ მაისიდამ.

ტფილისი, 29 აპრილი

დეკემბამ მოგვიტანა მეტად სამწუხარო ამბავი სახელოვანის შეიდრინის გარდაცვალებისა. მისი დაკარგვა დიდი და მძიმე დასაკლისი მოელის რუსეთისათვის. შეიდრინი არ იყო დრმად მოხუცებული, მაგრამ თითქმის ორმოცის წლის გამუდმებულმა მოღვაწეობამ მწერლობაში მეტად გასტეხა მისი ჯანი და მოაუძლურა გონებითა და სულით ძლიერი ადამიანი. ათს წელიწადზე მეტია, რაც საუკარელი მწერალი ებრძოდა ჯანის სისუსტეს, ხორცის უძლურებას, მაგრამ კალამს-კი არ აგდებდა ხელიდამ. ქვეყანა გაკვირვებული იყო და გაოცებული, რომ ასე დასნეულებული, ჯან-გატეხილი, ნერვებით ავადმყოფი, რაც უფრო დრო გადიოდა, მით უფრო მეტს ძალას, მეტს ნიჭს, მეტს სულის დონეს იჩენდა თავისს ნაწერებში. ყოველ თვიის დასასრულს მოუთმენლობით ელოდდა რუსეთის უკეთესი ნაწილი, რუსეთის მკითხველი საზოგადოება და ადტაცებით, სიხარულით ეწაფებოდა მის ნაწერს საუოველთვიურ ქურნალში. იშვიათად გამოვიდოდა ნომერი წინად „Отечествен. Записки“-ისა და ამ ბოლოს დროს „Вѣстникъ Европы“-სა, რომ მისი ნაწერი არა ყოფილიყო შიგ მოთავსებული. და თითქმის ყოველი ამ გვარი ნაწერი განძი იყო რუსეთის მწერლობისა, ობოლ მარგალიტივით ერჩეოდა სხვა აუარებელ ნაწერთა შორის, ხელის-ხელ საგოგმანებელი ხდებოდა, აკვირვებდა და აოცებდა მის თაყვანისმცემელთ თავის უებარის ფირსებითა, ადვიძებდა და აფხიზლებდა ქვეყნის აზრს, გულსა და გონებას ხან სასტიკის დაცინვითა, მწარე სატირით, ხან სიცილით, რომელიც ხშირად ცრემლზე მწარე იყო ხოლმე.

შეიდრინის ნაწერები უფრო ორ გვარის ხასიათისა, ერთ გვარი ნაწერები დაცინვა, მასხარად აგდებაა ყოველივესი, რაც-კი დასაცინი და მასხარად ასაგდებია, რაც-კი ფირსი არ არის არსებობისა, რასაც-კი ატყვია ნიშანი უკანონობისა, უკაცურობისა, უსამართლობისა და უნამუსობისა; დაცინვა და მასხარად აგდებაა ხან მწარესა და გესლიანის ლაპარაკით, ხან უწყინარის, სიცილის მომგვრელის იუმორით. ასეთია, მაგალითად, ამისი „Убѣжище Монрепо“, «За Рубежомъ», Письма къ Тетушкѣ“, „Пестрыя Письма“ და ბევრი სხვანი. როცა დადგებოდა ხოლმე დრო მძიმე, აუტანელი და შევწროებულს ქვეყანას სული უგუბდებოდა, როცა ყველა დაძაბრებული და დადონებული იყო საერთო წუხილით, როცა ყველა პატიოსანსა და სიმშობლოს მოყვარეს თავ-პირი ჩამოსტიროდა, მარტო შეიდრინი იყო ხოლმე იმ დროს იმდენად გამბედავი, იმდენად ფხიზელის გონებისა, იმდენად სულით მაღალი, რომ მხნედ გამოდიოდა სამწერლო ასპარეზზედ და ძლიერის სატირით მასხარად იგდებდა მიზეზებს ქვეყნის დადონებულის მდგომარეობისას, იცინოდა და ხარხარებდა იმთ სიცავაზე, ვისაც ქვეყნის შევიწროებით, შიმისა და ზარის დაცემით უნდოდათ შეეყენებინათ წარმატება, წინსვლა რუსეთისა. ამისთანა დროს შეიდრინი სწორედ ნუგეშინის მცემელი ანგელოზი იყო თავის სულით დაცემულ მკითხველთათვის, გამრთობი იყო და გამხარებელი მათი. ვისაც ახსოვს ხანა შეიდრინის მწერლობისა 1880 წლამდე, ის ადვილად მოიგონებს ყოველსავე ამას...

მეორე გვარი ნაწერები შეიდრინისა, რომელიც უფრო მოხმირებით იტეჭდებოდა ამ ბოლო დროს, წმინდა მხატვრობაა, ფრმა სამხატვრო შემოქმედობაა, რომელიც თავის ფირსებით, ნიჭიერებით არაფერით არ ჩამოუვარდება ისეთის მწერლების მხატვრობასა და შემოქმედობას, როგორიც არის მხატვრობა და შემოქმედობა რუსეთის სახელგანთქმულ მწერლებისა: ტურგენიევისა, ტოლსტოისა და სხვ. ამ გვარ ნაწერებს რიგს ეკუთვნის, ჩვენის აზრით, მაგალითად, ზოგიერთი მოთხრობანი, რომელთაც სათაურად ჰქმნდათ. „Мелочи Жизни“, საცა ეხლანდელის ცხოვრების ფრმა ცოდნით, საოცარის დაკვირვების ნიჭით შეიდრინი ჭეატავს მრავალ გვარ ტიპებსა და მრავალ გვარ კერძოს ელანდელის ცხოვრებისასს, „Пошехонская Старина“, საცა ზემოხსენებულისავე უებარობით გვაცნობებს უკვე გადაშენებულს ტიპებს წარსულის ბატონ-ყმურის ცხოვრებისას და სხვანი.

საშიროდ მიგვაჩნია ვსთქვათ, რომ მეორე გვარ ნაწერებს, თუმცა ეტყობა ეტყობა, ეტყობა, ეტყობა,

ხელს იმართავს და ამ ბოლოს დროს აღარ ისმის აღარც ბათუმის სკოლის დახურვის შესახებ და აღარც საზოგადოების გაჭირებულ მდგომარეობაზე.

ჩვენი საზოგადოებაც თავისს ყურადღებას არ აკლებს. ამ შეიდ მაისის აღლეგრისთვის დიდ-ძალი ნივთები მოუვიდათ მოსკოვიდამ აღლეგრის გამგებელთ. აქაურმა საზოგადოებამაც დიდი თანაგრძნობა აღმოუჩინა და ნივთები ბლომად შემოსწირა.

მით უფრო თანაგრძნობისა და ხელის მომართვის ღირსია წრეევანდელი ლატარია-აღლეგრი „საზოგადოებისა“, რომ ერთი მეხუთედი ნაწილი წმინდა შემოსავლისა გადაიდება განზრახულ ქართულ საქალებო სკოლისთვის.

*** ტფილისში დეკემბრთ მოსულა ეჩმიაძინიდგან ცირკულიარი ნამეხთ უმაღლესს პატრიარხ-კათოლიკოსის მაკარისა. უმაღლესის კათოლიკოსის განკარგულებით, შემდგარა განსაკუთრებული კომისია, რომელმაც სომეხთა ყველა ეპარხიების მასწავლებელთა შორის დიდი ცელილება უნდა მოახდინოს. მიზეზი ამისთანა განკარგულებისა ის არის, რომ ბევრნი არიან სომხურ უმაღლეს სწავლა-დამთავრებულები უსაქმოდ, უსამსახუროდაო. ამ განკარგულებისამებრ, ბევრი ეხლანდელი მასწავლებელი და მასწავლებელი-ქალი პირველ სექტემბრიდამ დათხოვნილი იქმნება სამსახურიდგან. დარჩებიან მხოლოდ კომისიის მიერ მოწონებულნი და დანარჩენთა ადგილებზედ ახლები იქმნებიან დანიშნულები. მომავალს წელს სომხურს ენას სასწავლებლებში იმავე პროგრამით ასწავლიან, როგორითაც შარშან ასწავლიდნენ.

*** ამიერ-კავკასის რკინის გზა აცხადებს, რომ 15 ივნისიდგან დაწმენდილ ნავთისა და სხვა-და-სხვა საპოტ ზეთებზე აიღებს ვერსზე, 16½ კაპ.-კი ფარა, როგორც აქამდე იღებდა, არამედ 18,6 კაპ. ფუთზედ.

*** „წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების“ წიგნთ საცავს შემოსწირა მამა დავით ღამბაშიძემ ორი ცალი წიგნი, ერთი ქართულსა და მეორე რუსულს ენაზედ დაბეჭდილი, ე. ი. თისა და იმავე „მინაარსისაში: „შიო-მღვიმის მონასტერი და წმიდა ღირსი მამა ჩვენი შიო-მღვიმელი“.

საზოგადოების მმართველობა მადლობას უძღვნის შემომწირველს.

*** ვისაც უნდა გაიგოს, თუ როგორ არიან შეეიწროებულნი ჩვენი გლეხები კინტოებისა და ჩარჩებისაგან, ადვილად დაინახავს, თუ ქალაქ ბორედ გავა. მაგალითებრ, მაისი მოგვიახლოვდა, კინტოების „ყველობა“ დადგა და ქვემო ორთაჭალაში თითქმის ყოველ დღე ჭნახავთ თავ-მოყრილს ჩარჩებს. თავლს მოჭკრავენ თუ არა სოფლელს კაცს, შემოეხვევიან ხოლმე მაშინვე გარშემო, ელაზღანდარებიან, აქეთ იქით ეწევიან და ისე გასტანჯავენ, რომ ნახევარ ფასად გამოაცლიან ხოლმე ხელიდამ საქონელს.

*** 26 ამ თთვეს ფილა-ადრიან იქმნა შეპყრობილი ბრბო ავაზაკთა, შემდგარი რვა კაცისაგან, რომელთ მოთავედ ითვლებოდა კატორგიდგან გამოქცეული ჰასან-აღა სულთანოვი. ერთი ამ რვათაგანი, რომელსაც ამას წინად გამოეკიდნენ ჩაფრები, აღელვებულს მტკვარში შეეარდა და დაირჩო. შვიდნი-კი გუშინ შეიპყრო ყაზახიდგან ათის ვერსას სიშორეზედ ერთ თათრის სოფელში მაზრის უფროსმა ყანჩელმა, როდესაც ავაზაკნი ჩაის მიირთმეედნენ. უპირველესნი სამნი მოჭკლეს, მეოთხე ხელში დასჭრეს. და სამი-კი ცოცხლივ შეიპყრეს. ამ ბრძოლაში სამი ჩაფარი მოჭკლეს ავაზაკებმა.

*** **დაღეჯანი:** ჩვენი მიფუჩნებული დაბა დიდ ფაცა-ფუცაში ნასრეფილნ შაჰის დასახვედრად. მაისის სამს მობრძანდება აქ ირანის ბატონი, ღამეს აქ გაათევს და მეორე დღეს ტფილისს წამობრძანდება.

*** **რაჭა:** ამ გაზაფხულზე ქვემო რაჭაშიაც შემოიღეს ყარაულების დაყენება. ჩვენს მხარეში სულ თოთხმეტი სამამასახლისოა. თითოეულს სამამასახლისოს ოთხ-ოთხი კაცი გამოჰკავს საყარაულოდ. საყარაულო რვალაგს არის გაკეთებული. თითო საყარაულოში რვა-რვა კაცია შეთოფიარაღებული და თვალ-ყურს ადევნებს, რომ შარა გზებზე აეაზაკობა და ძარცვა-გლეჯა არა მოხდეს-რა. ყარაულობა დაწესდა ადგილობრივის ადმინისტრაციის განკარგულებით და უფრო იმის მიზეზით, რომ ეითომ ერთი გაეარდნილი კაცი აქ იმალავდეს თავს. ყარაულებმა გათიკეს ჯერ-ჯერობით ვიღაც გაეარდნილი ავაზაკი, გეარად დათიკო ენუქიძე, რომელიც ჯერ ქვემო რაჭას აციებდა ქურდობით და მერე შორაპანის მაზრაში გადატანა თავისი მოქმედება. ავაზაკს დიდ-ძალი ნაადელი და ნაქურდალი ნივთეულობა უპოვნენს.

*** **ქუთაისი:** ქუთაისს სძინავს, არაფერი ახალი ამბავი აქ არ არის. თუ რამე ჩუმად ჰხდება, ეს არ ეიცი, თორემ თვალ-საჩინოდ არაფერია. ზენა-ქარმა-კი შეგვაწუხა. ეს მეორე კვირაა, რაც ეს ზენა ქარი, თბილი და ხმელი, სულს გვიხუთავს, მცენარეებს ფოთოლს უჭკნობს და აყრევინებს, მიწა სულ გაახმო. აღარ ეიცით, რომდის გვეღირსება წვიმა. ამ ქარს ასე სჩვევია: ვიდრე წვიმა არ მოვა, ვიდრე დასავლეთიდგან ღრუბლები არ გვეჩვენება, არ ჩადგება ეს წყეული ქარი. ვიყურებით დასავლეთისაკენ, ლამის თვალები დაგვაწყდეს ყურებით, მაგრამ არაფერი ჩნდება. ახლა ქალაქის ქუჩებისათვის უნდა გაყურებინათ, რა ყოფაშია, ანუ, უკეთ ესთქვათ, რა ყოფაში იყო წინად ვიდრე ქუჩებზედ მტვერი იდო. ქუთაისი მაშინ სახარის უდაბნოსა ჰგავდა, მთლად მოდებული იყო კორიანტელი, ისე რომ აღარა მოჩანდა-რა მთლად გაბურული იყო ქუჩები მტვერით. იქშუტუნა, იქშუტუნა ამ ზენა ქარმა და დღეს ისე მოუშენდილია ქალაქის ზოგიერთი ქუჩები, რომ ზედ ბრინჯიც აიკრეფება. მხოლოდ აქაიქა სძევს სქლად მტვერი, თითქო განგებ დაუგრეფებიათ სილაო.

*** **ზესტაფონი:** აღარა მგონია, რომ სადმე იმაზედ უუტეტესი და უსაძაგლესი გზა-და იყოს, როგორც ზესტაფონიდგან დილიკაურამდეა. მართალია, იმერეთში არსად არ ემაღლიერებიან გზებს, ყველგან დიდი განსაცდელი მოელის მგზავრს, მაგრამ დილიკაურის გზები კიდევ უარესია. რაკი ატალახდება აქეთ, პირდაპირ გზაზედ სიარული ყოველდ შეუძლებელია, რაც გინდა ბედაური და ღონიერი ცხენი გყავდეს. ამისთანა გაჭირებაში არის ხალხი და საშველი არ საიდგანაა. კაცს არ შეუძლიან თავისი ჭირნახული თავის დროზედ კარში გაიტანოს, არ შეუძლიან თავისის საქმისთვის გარეთ ფეი გადგას, არ შეუძლიან გაჭირების დროს ან სხვა სოფელში, ან ქალაქსა თუ დაბაში წავიდეს. წარმოიდგინეთ, ეკკლესიაშიაც-კი ვერ გაჰბედავენ წასვლას, როდესაც საძაგელი ამინდები. განა ამისთანა გაჭირებას არა ეშველება-რა? მე დარწმუნებული ვარ, რომ ხალხი,—გლეხია, თუ თავადი, მღვდელი, თუ ბერი,—ჰგრძნობს ამ გაჭირებას, მაგრამ თავისით ვერა მოუხერხებია-რა. ამ საქმეში დიდი დახმარება შეუძლიან გაუწიოს ადმინისტრაციამ, მაზრის უფროსმა.

ასე დაეხმარა სწორედ და ითავა ადმინისტრაციამ გზების გაკეთების საქმე ქიზიყში ამ რამდენისამე წლის წინად. ქიზიყში მაშინ საძაგელი გზები იყო. ეს უსწორო-მასწორო, ოღრო-ჩოღრო, აღმართ-დაღმართი გზები ძლიერ აწუხებდა და სტანჯავდა ქიზიყელ ხალხსა. სადაც უღელი ხარი—საკმარისი იყო, რომ გზა კარგი ყოფილიყო, იქ ყვავი ხარი უნდა შეება ქიზიყელს, სადაც ყვავი ხარი, იქ სამ-უღელა. მაზრის უფროსმა მიაქცია ყურადღება ამისთანა გაჭირებულს მისელ-მოსელას, დანიშნა მიწის მზომავნი (ქიზიყში კონდუქტორებს ეძახდნენ), რომლებსაც დაუნიშნა მიწები, თუ საით და როგორ უნდა გაეკეთებინათ და გაეყვანათ გზები. მიწის მზომავებთან გამოიწვია სოფლის ხალხი გზების საკეთებლად. თითოეულს სოფელს დაეანა გაეკეთებინა ის გზა, რომელიც მათ სოფელზედ იყო მიწერილი. ეისაც მუშობა არ შეეძლოთ, როგორც, მაგალითად, სასულიერო წოდების კაცებსა და თავადაზნაურებს, ამთა კაცი უნდა დაექირავებინან სამუშაოდ, ან დადებული ფული უნდა გადაეხადნათ დღიურად. რასაკვირველია, ყველა ეს განკარგულება და საქმეში მოყვანა მაშინ მოახდინა, როდესაც ხალხი თავისუფალი იყო, ესე იგი შემოდგომის გასულს. სწორედ სასიამოვნო სანა. ხავი იყო, როდესაც ასი, ორასი და უფრო მეტი მუშა კაცი ადგა გზის კეთებას, ვინ ნიჩბით, ვინ წყრაქვით, ვინ ბარით და ვინ თოხით. ამასთან ხალხში გვისმოდა სიმღერა, მასხრობა, ოხუნჯობა და სიცილი. რამდენსამე სოფელში (სადაც გზები კეთდებოდა) ამისთანა გაცხარებული „მუშაობა იყო. მერე რა ნაყოფი მოჰყვა ამას? ისა, რომ ორიოდე კვირის განმავლობაში ქიზიყის სოფლები შეერთდა მშვენიერის გზებით.

ამაზედ სოფელი არაფერს დაჰზოგავს და არაფერს დაიშურებს, თუ-კი რამე გაკეთდება იმის სასარგებლოდ. თუ ქართლის სოფლის ხალხი გორელებისთვის ტყავს იძრობს, აცა ლაბეგმა არ მოიტაცოს ჩვენი, ეითომ, გულ-შემატკივარი გორელებიო, თუკი გარეთ კახეთის ხალხმა ტყავი გაიძრო სართიქალის ნვრეცებისთვის და ახანბურის მალაკნებისთვის და მშვენიერი საფოსტო გზები გაიყვანეს იმთა სოფლებზედ (ისე ასცდეს ჩემს მოკეთეს კაცსი ზარბაზანი, როგორც ეს ასცდა გარეთ კახეთის ქართველ სოფლებს), ნუ თუ თავის სასარგებლოდ, თავის საკეთილდღეოდ კი ხელის განძრევა და საქმის გაკეთება დაეზარება ამერეთის ხალხს?..

*** 28 აპრილს ტფილისს, პოლიციის 1

ჰბედეს-რა საქართველოს და მას აქედ ჩრდილოდამ საქართველო სამუდამოდ უშიშარ იქმნა, მაშ არც ის ჩათვლება საგულისმყოფელ საქმედ, რომ ეახტანგმა მიანიჭა ჩვენს ეკკლესიას თვით-მყოფლობა, დაიხსნა ანტიოქიის დამოკიდებულებისაგან. ეს ორი-სამი მაგალითიც საკმაოა კაცმა დაასახელოს, რომ შეეტყოთ გულმართლობა ამ მაგალითების განგებ არ-დამნახველისა. ჩვენ ვამბობთ «განგებ», იმიტომ რომ წარმოუდგენელია აეტორსს არ წაეკითხოს „ქართლის-ცხოვრება“ მაინც, როცა საქართველოს ისტორიის წერას მოისურვებდა, და თუ წაუკითხავს, ამ უეჭველს ამბებზედ განგებ დახუჭავდა თვალს, თორემ სხვაფრივ მოუფიქრებელია ამავის შეუნიშნაობა.

დაასავ-რა თავისი თვით-ნებობის ბეჭედი საქართველოს ისტორიას ფარნავაზიდამ არაბებამდე, აეტორი მერე იხსენიებს დავით აღმაშენებელს და ამბობს, რომ გამოსაჩენს ნიჭის კაცი იყო, უყვარდა დაახლოება მეცნიერ კაცებთანა, თუმცა თვითონ წერა-კითხვა (грамота) მარტო სიბერეში-ღა (въ преклонныхъ лѣтахъ) ისწავლაო. ჯერ ესა, რომ დავით აღმაშენებელი გადაიცვალა სულ ორმოც-და თორმეტის წლისა და ამას არ ეთქმის „преклонныя лѣта“. თუნდ ესეც არ იყოს, საიდამ გამოატყვრინა აეტორმა ესეთი ამბავი! კაცი, რომელიც წიგნს თვალიდამ არ იშორებდა მაშინაც, როცა საომრად და სანადიროდ დადიოდა, და ამის გამო კინაღამ საშინელ განსაცდელსაც არ შეემთხვია ტფილისის პირს, როცა არაბებს ჩაუსაფრდა, კაცი, რომელმაც სომეხთა სამღვდელონი გააკერვა თავისის ცოდნითა და მწიგნობრობითა, კაცი, რომელმაც ღირს შესანშნაი ფსალმუნები დასწერა და რომელიც, აეტორისავე სიტყვეთ, ქართველ ყმაწვილებს ჰგზავნედა სამეცნიეროდ ათონსა, ეს კაცი სიბერეშდე უეიკი იქნებოდა წერა-კითხვისა! ყოველს ამას ხომ მინი მნახველი, მასთან ყოფილი მთხრობელი მოგვითხრობს. ნუ თუ მნახველის სიტყვაც აღარა სჯერა ჩვენს ყოველად უჯერო აეტორს, რაღაც უცნაურის ჯადოთი მოჯადოებულს, რომ იქ „არა“ სთქვას უსათუოდ, საცა „ჰო“ არის სათქმელი უტყუარის საბუთითა.

დავით აღმაშენებელიდამ აეტორი გადადის თამარ-მეფეზედ. აი ამაზედ რას ამბობს აეტორი:

„...вѣкъ Тамары, не смотря на его блескъ и внѣшнее величіе, можно скорѣе назвать вѣкомъ нравственнаго разложенія и началомъ политическаго паденія государства“ [2]).

[2]) ეს სულხან ბარათაშვილისგან უსწავლია აეტორს, რომელმაც წინად დაიქადა პირველობა ამისთანაებში. ამაში მინც ბარათაშვილს დაუთმოს პირველობა, სულ თავისაგან რად ითქვის დალოცვილი.

*** **ბაბუა:** ამ გაზაფხულზე ქვემო რაჭაშიაც შემოიღეს ყარაულების დაყენება. ჩვენს მხარეში სულ თოთხმეტი სამამასახლისოა. თითოეულს სამამასახლისოს ოთხ-ოთხი კაცი გამოჰკავს საყარაულოდ. საყარაულო რვალაგს არის გაკეთებული. თითო საყარაულოში რვა-რვა კაცია შეთოფიარაღებული და თვალ-ყურს ადევნებს, რომ შარა გზებზე აეაზაკობა და ძარცვა-გლეჯა არა მოხდეს-რა. ყარაულობა დაწესდა ადგილობრივის ადმინისტრაციის განკარგულებით და უფრო იმის მიზეზით, რომ ეითომ ერთი გაეარდნილი კაცი აქ იმალავდეს თავს. ყარაულებმა გათიკეს ჯერ-ჯერობით ვიღაც გაეარდნილი ავაზაკი, გეარად დათიკო ენუქიძე, რომელიც ჯერ ქვემო რაჭას აციებდა ქურდობით და მერე შორაპანის მაზრაში გადატანა თავისი მოქმედება. ავაზაკს დიდ-ძალი ნაადელი და ნაქურდალი ნივთეულობა უპოვნენს.

*** **ქუთაისი:** ქუთაისს სძინავს, არაფერი ახალი ამბავი აქ არ არის. თუ რამე ჩუმად ჰხდება, ეს არ ეიცი, თორემ თვალ-საჩინოდ არაფერია. ზენა-ქარმა-კი შეგვაწუხა. ეს მეორე კვირაა, რაც ეს ზენა ქარი, თბილი და ხმელი, სულს გვიხუთავს, მცენარეებს ფოთოლს უჭკნობს და აყრევინებს, მიწა სულ გაახმო. აღარ ეიცით, რომდის გვეღირსება წვიმა. ამ ქარს ასე სჩვევია: ვიდრე წვიმა არ მოვა, ვიდრე დასავლეთიდგან ღრუბლები არ გვეჩვენება, არ ჩადგება ეს წყეული ქარი. ვიყურებით დასავლეთისაკენ, ლამის თვალები დაგვაწყდეს ყურებით, მაგრამ არაფერი ჩნდება. ახლა ქალაქის ქუჩებისათვის უნდა გაყურებინათ, რა ყოფაშია, ანუ, უკეთ ესთქვათ, რა ყოფაში იყო წინად ვიდრე ქუჩებზედ მტვერი იდო. ქუთაისი მაშინ სახარის უდაბნოსა ჰგავდა, მთლად მოდებული იყო კორიანტელი, ისე რომ აღარა მოჩანდა-რა მთლად გაბურული იყო ქუჩები მტვერით. იქშუტუნა, იქშუტუნა ამ ზენა ქარმა და დღეს ისე მოუშენდილია ქალაქის ზოგიერთი ქუჩები, რომ ზედ ბრინჯიც აიკრეფება. მხოლოდ აქაიქა სძევს სქლად მტვერი, თითქო განგებ დაუგრეფებიათ სილაო.

*** **ზესტაფონი:** აღარა მგონია, რომ სადმე იმაზედ უუტეტესი და უსაძაგლესი გზა-და იყოს, როგორც ზესტაფონიდგან დილიკაურამდეა. მართალია, იმერეთში არსად არ ემაღლიერებიან გზებს, ყველგან დიდი განსაცდელი მოელის მგზავრს, მაგრამ დილიკაურის გზები კიდევ უარესია. რაკი ატალახდება აქეთ, პირდაპირ გზაზედ სიარული ყოველდ შეუძლებელია, რაც გინდა ბედაური და ღონიერი ცხენი გყავდეს. ამისთანა გაჭირებაში არის ხალხი და საშველი არ საიდგანაა. კაცს არ შეუძლიან თავისი ჭირნახული თავის დროზედ კარში გაიტანოს, არ შეუძლიან თავისის საქმისთვის გარეთ ფეი გადგას, არ შეუძლიან გაჭირების დროს ან სხვა სოფელში, ან ქალაქსა თუ დაბაში წავიდეს. წარმოიდგინეთ, ეკკლესიაშიაც-კი ვერ გაჰბედავენ წასვლას, როდესაც საძაგელი ამინდები. განა ამისთანა გაჭირებას არა ეშველება-რა? მე დარწმუნებული ვარ, რომ ხალხი,—გლეხია, თუ თავადი, მღვდელი, თუ ბერი,—ჰგრძნობს ამ გაჭირებას, მაგრამ თავისით ვერა მოუხერხებია-რა. ამ საქმეში დიდი დახმარება შეუძლიან გაუწიოს ადმინისტრაციამ, მაზრის უფროსმა.

ასე დაეხმარა სწორედ და ითავა ადმინისტრაციამ გზების გაკეთების საქმე ქიზიყში ამ რამდენისამე წლის წინად. ქიზიყში მაშინ საძაგელი გზები იყო. ეს უსწორო-მასწორო, ოღრო-ჩოღრო, აღმართ-დაღმართი გზები ძლიერ აწუხებდა და სტანჯავდა ქიზიყელ ხალხსა. სადაც უღელი ხარი—საკმარისი იყო, რომ გზა კარგი ყოფილიყო, იქ ყვავი ხარი უნდა შეება ქიზიყელს, სადაც ყვავი ხარი, იქ სამ-უღელა. მაზრის უფროსმა მიაქცია ყურადღება ამისთანა გაჭირებულს მისელ-მოსელას, დანიშნა მიწის მზომავნი (ქიზიყში კონდუქტორებს ეძახდნენ), რომლებსაც დაუნიშნა მიწები, თუ საით და როგორ უნდა გაეკეთებინათ და გაეყვანათ გზები. მიწის მზომავებთან გამოიწვია სოფლის ხალხი გზების საკეთებლად. თითოეულს სოფელს დაეანა გაეკეთებინა ის გზა, რომელიც მათ სოფელზედ იყო მიწერილი. ეისაც მუშობა არ შეეძლოთ, როგორც, მაგალითად, სასულიერო წოდების კაცებსა და თავადაზნაურებს, ამთა კაცი უნდა დაექირავებინან სამუშაოდ, ან დადებული ფული უნდა გადაეხადნათ დღიურად. რასაკვირველია, ყველა ეს განკარგულება და საქმეში მოყვანა მაშინ მოახდინა, როდესაც ხალხი თავისუფალი იყო, ესე იგი შემოდგომის გასულს. სწორედ სასიამოვნო სანა. ხავი იყო, როდესაც ასი, ორასი და უფრო მეტი მუშა კაცი ადგა გზის კეთებას, ვინ ნიჩბით, ვინ წყრაქვით, ვინ ბარით და ვინ თოხით. ამასთან ხალხში გვისმოდა სიმღერა, მასხრობა, ოხუნჯობა და სიცილი. რამდენსამე სოფელში (სადაც გზები კეთდებოდა) ამისთანა გაცხარებული „მუშაობა იყო. მერე რა ნაყოფი მოჰყვა ამას? ისა, რომ ორიოდე კვირის განმავლობაში ქიზიყის სოფლები შეერთდა მშვენიერის გზებით.

ამაზედ სოფელი არაფერს დაჰზოგავს და არაფერს დაიშურებს, თუ-კი რამე გაკეთდება იმის სასარგებლოდ. თუ ქართლის სოფლის ხალხი გორელებისთვის ტყავს იძრობს, აცა ლაბეგმა არ მოიტაცოს ჩვენი, ეითომ, გულ-შემატკივარი გორელებიო, თუკი გარეთ კახეთის ხალხმა ტყავი გაიძრო სართიქალის ნვრეცებისთვის და ახანბურის მალაკნებისთვის და მშვენიერი საფოსტო გზები გაიყვანეს იმთა სოფლებზედ (ისე ასცდეს ჩემს მოკეთეს კაცსი ზარბაზანი, როგორც ეს ასცდა გარეთ კახეთის ქართველ სოფლებს), ნუ თუ თავის სასარგებლოდ, თავის საკეთილდღეოდ კი ხელის განძრევა და საქმის გაკეთება დაეზარება ამერეთის ხალხს?..

*** 28 აპრილს ტფილისს, პოლიციის 1

ეა-ზნეობით ხსენება თამარის დროებისა მტკნარი ტყუილია, თუ უკაცრაოდ არ ვიქნებით აეტორთან, და სხვებრ-კი იქნება თამარის მეფობა მისნრნეი იყოს დასაბამად დასასრულისა. ხოლო ამის დამტკიცებას იმისთანა საბუთები-კი არ უნდა, როგორიც აეტორს მოჰყავს. საჭიროა ამ შემთხვევაში პატარა ღონიერად დასძრას კაცმა ტვინის ძაფები. „თამარ-მეფეო, ამბობს ერთი გერმანელი: იმისთანა სახელია საქართველოში, რომ კლდე, ღრე, ხე, ქვა, რასაც ხელს ახლებ და თვალს მიაკარებ, ყველა იძახის ამ სახელოვანის მეფის სახელსაო“. ეს მართალიც არის. რაკი ესეა, ამისთანის სახელის გაუქმებას და დამდაბლებას პატარა მეტი საფანელი უნდა, ვიდრე აეტორს ჰქონია. აი საბუთად რა მოჰყავს. აურეველი ფული იხარჯებოდა სასახლის მორთულობაზე, მონასტრების და ტაძრების აშენებაზე, რომელზედაც უამისოდაც, უცხოელთა სიტყვეთითაო, მიდიოდა სამი მეოთხედი მთელის სახელმწიფო შემოსაელისაო.

სრა-სასახლის მორთულობისა რა მოგახსენოთ და რაც შეეხება მონასტრებისა და ტაძრების განდიდება-გაშენებასა და ერთობ ამაებზე დიდს ხარჯსა, სწორედ ამაშია დიდი სიბრძნე თამარისა, თუ მართლა ესენი მოუხდენია. ქრისტეს რჯული ქართველებისათვის მარტო სარწმუნოებითი აღსარება-კი არ იყო, იგი ამასთან ერთად პოლიტიკური ქვეყანიც იყო საქართველოს მრავალ ნაწილების გასაერთებლად და შემოსაკრებად. ერთობა სარწმუნოებისა ერთობას ერისას მოახსოვებდა. დრო იყო ამისთანა და სხვა არა-რა ელემენტი მაშინ შემძლებელ არ იყო ეს ჩვენის ისტორიის დასამამდამ სასურველი ერთობა დაედგინა. სხვათა შორის ქართველი ერი ამისათვის უფრთხილდებოდა თავის რჯულს, რომელიც, თავის შინაგან ღირსების გარდა, დღეამბას უწევდა ერთობასა. ამ სიკეთეს დიდი ხანია მიაგნეს ჩვენთა ბედის-გამგებელთა და არ არის ჩვენში არც ერთი სახელ-განთქმული კაცი, ან მეფე, რომ სხვათა შორის ამ თვალით არ „ეყურებინა“ ქრისტეს სარწმუნოებისთვის. ამიტომაც, მოაცალებდათ თუ არა პოლიტიკური ტრიალი ბედისა, ყოველი მათგანი სცდილობდა, არაფერს ჰზოგავდა ქრისტეს რჯული, შინაგანს ღირსებით განდიდებული და მიმზიდველი, გარეთა ღირსებითაც განედიდებინათ, გამშვენიერებინათ და მისი მონასტრები და ტაძრები ეაზოგიერთი ქუჩები, რომ ზედ ბრინჯიც აიკრეფება. მხოლოდ აქაიქა სძევს სქლად მტვერი, თითქო განგებ დაუგრეფებიათ სილაო.

*** **ზესტაფონი:** აღარა მგონია, რომ სადმე იმაზედ უუტეტესი და უსაძაგლესი გზა-და იყოს, როგორც ზესტაფონიდგან დილიკაურამდეა. მართალია, იმერეთში არსად არ ემაღლიერებიან გზებს, ყველგან დიდი განსაცდელი მოელის მგზავრს, მაგრამ დილიკაურის გზები კიდევ უარესია. რაკი ატალახდება აქეთ, პირდაპირ გზაზედ სიარული ყოველდ შეუძლებელია, რაც გინდა ბედაური და ღონიერი ცხენი გყავდეს. ამისთანა გაჭირებაში არის ხალხი და საშველი არ საიდგანაა. კაცს არ შეუძლიან თავისი ჭირნახული თავის დროზედ კარში გაიტანოს, არ შეუძლიან თავისის საქმისთვის გარეთ ფეი გადგას, არ შეუძლიან გაჭირების დროს ან სხვა სოფელში, ან ქალაქსა თუ დაბაში წავიდეს. წარმოიდგინეთ, ეკკლესიაშიაც-კი ვერ გაჰბედავენ წასვლას, როდესაც საძაგელი ამინდები. განა ამისთანა გაჭირებას არა ეშველება-რა? მე დარწმუნებული ვარ, რომ ხალხი,—გლეხია, თუ თავადი, მღვდელი, თუ ბერი,—ჰგრძნობს ამ გაჭირებას, მაგრამ თავისით ვერა მოუხერხებია-რა. ამ საქმეში დიდი დახმარება შეუძლიან გაუწიოს ადმინისტრაციამ, მაზრის უფროსმა.

ასე დაეხმარა სწორედ და ითავა ადმინისტრაციამ გზების გაკეთების საქმე ქიზიყში ამ რამდენისამე წლის წინად. ქიზიყში მაშინ საძაგელი გზები იყო. ეს უსწორო-მასწორო, ოღრო-ჩოღრო, აღმართ-დაღმართი გზები ძლიერ აწუხებდა და სტანჯავდა ქიზიყელ ხალხსა. სადაც უღელი ხარი—საკმარისი იყო, რომ გზა კარგი ყოფილიყო, იქ ყვავი ხარი უნდა შეება ქიზიყელს, სადაც ყვავი ხარი, იქ სამ-უღელა. მაზრის უფროსმა მიაქცია ყურადღება ამისთანა გაჭირებულს მისელ-მოსელას, დანიშნა მიწის მზომავნი (ქიზიყში კონდუქტორებს ეძახდნენ), რომლებსაც დაუნიშნა მიწები, თუ საით და როგორ უნდა გაეკეთებინათ და გაეყვანათ გზები. მიწის მზომავებთან გამოიწვია სოფლის ხალხი გზების საკეთებლად. თითოეულს სოფელს დაეანა გაეკეთებინა ის გზა, რომელიც მათ სოფელზედ იყო მიწერილი. ეისაც მუშობა არ შეეძლოთ, როგორც, მაგალითად, სასულიერო წოდების კაცებსა და თავადაზნაურებს, ამთა კაცი უნდა დაექირავებინან სამუშაოდ, ან დადებული ფული უნდა გადაეხადნათ დღიურად. რასაკვირველია, ყველა ეს განკარგულება და საქმეში მოყვანა მაშინ მოახდინა, როდესაც ხალხი თავისუფალი იყო, ესე იგი შემოდგომის გასულს. სწორედ სასიამოვნო სანა. ხავი იყო, როდესაც ასი, ორასი და უფრო მეტი მუშა კაცი ადგა გზის კეთებას, ვინ ნიჩბით, ვინ წყრაქვით, ვინ ბარით და ვინ თოხით. ამასთან ხალხში გვისმოდა სიმღერა, მასხრობა, ოხუნჯობა და სიცილი. რამდენსამე სოფელში (სადაც გზები კეთდებოდა) ამისთანა გაცხარებული „მუშაობა იყო. მერე რა ნაყოფი მოჰყვა ამას? ისა, რომ ორიოდე კვირის განმავლობაში ქიზიყის სოფლები შეერთდა მშვენიერის გზებით.

ამაზედ სოფელი არაფერს დაჰზოგავს და არაფერს დაიშურებს, თუ-კი რამე გაკეთდება იმის სასარგებლოდ. თუ ქართლის სოფლის ხალხი გორელებისთვის ტყავს იძრობს, აცა ლაბეგმა არ მოიტაცოს ჩვენი, ეითომ, გულ-შემატკივარი გორელებიო, თუკი გარეთ კახეთის ხალხმა ტყავი გაიძრო სართიქალის ნვრეცებისთვის და ახანბურის მალაკნებისთვის და მშვენიერი საფოსტო გზები გაიყვანეს იმთა სოფლებზედ (ისე ასცდეს ჩემს მოკეთეს კაცსი ზარბაზანი, როგორც ეს ასცდა გარეთ კახეთის ქართველ სოფლებს), ნუ თუ თავის სასარგებლოდ, თავის საკეთილდღეოდ კი ხელის განძრევა და საქმის გაკეთება დაეზარება ამერეთის ხალხს?..

*** 28 აპრილს ტფილისს, პოლიციის 1

ნაწილში, უცბად გარდაიცვალა შვილი დუშეთის მაზრის გლეხ-კაცისა დავით სიხანაშვილი, 12 წლისა. გამოძიება სწარმოებს.

◆◆

დაბა ტ ბ ი ს ფ ე ლ ი

(მოწერილი ამბავი)

სოფ. ბაკურციხე (სიღნაღის მაზრა): ცოცხისა და ხანგრძლივობის ზამთრისაგან შეწუხებული ხალხი მოუთმენლად ელოდა გაზაფხულს, მაგრამ სად იყო გაზაფხული! წვიმებმა და სიცივეებმა მოგვაბეზრეს თავი. დღეევანდლამდე არავის უგრძნია გაზაფხულის სიმშვენიერე. დღეს, 24 აპრილს, დადგა მშვენიერი გაზაფხულის დღე: მზემ მოჰფინა არე-მარეს თავისი ძალიერი სხივები და წვიმისაგან შეწუხებული ხეხილი და მცენარეობა გაათამამა და დაამშვენა.

ამავე დღესვე, დილის ათს საათზე, მთელი სოფლის გლეხთა საზოგადოება შეიკრიბა ამავე სოფლის მემამულე კნეინა წინო ანდრონიკაშვილის სასახლეში. სხვათა შორის დაესწრენ ზოგიერთი ამავე სოფლის თავადიშვილები და ახლად-მოსული აგრონომი ინანშვილი. აქავე იყო მაზრის უფროსი, ბატონი ნ. ალექსი-მეხხეშვილი. მაზრის უფროსმა სალამი მისცა ხალხს და აუხსნა საპირობა სკოლისა სოფელ ბაკურციხისათვის, რომელსაც აქამდე სკოლა არა აქვს. მაზრის უფროსმა თავისი სიტყვა ასე გააათავა: „დრო არის შეიგნოთ სწავლა ცოდნის ძალა და ამით მოუმზადოთ თქვენს შვილებს უკეთესი ბედი. თუ თქვენ ასე შეწუხებიცენ ხართ უცოდინარობის გამო, თქვენი შვილები მაინც შეიბრალეთ და გამოიყენენთ სიბნელიდამ. რაკი თქვენ თითონაც საპიროდ მიგაჩნიათ თქვენის შვილებისათვის სწავლა, უნდა ამ სოფელში გაკეთდეს სკოლა. დღეს ვის სასახლეშიაც ვართ შეკრებილნი, ისიც ჭირუნავს თქვენთვისა და თქვენის შვილებისათვის: კნეინა ნინო ანდრონიკაშვილისამ შეიტყეილ - უბრალოდაო. გაგონილა, ასეთი მალე დაჯერება დაუჯერებელისა იმ კაცისაგან, რომელიც მართალსაც არ იჯერებს ვითომდა უკრიტიკოდ! იქნება გეთხრან, — „ქართლის ცხოვრებაში“ ესე სწერიაო. თუნდ რომ ეწეროს, რა დასაჯერია. ნუთუ ძველის-ძველ საქართველოს მეისტორიეს ესანბანი არ უნდა იცოდეს, რომ მას შემდეგ, რაკი სომხეთი შეიმუსრა, საბრძეთი ჩვენი ღია დარჩა მტერთათვის შემოსასვლელად. ამ მიზეზით სომხეთის შემუსრეის შემდეგ არც ერთი მეფე არ ყოფილა ღირსეული ამ საბელისა, რომ თვალი სამხრეთისაკენ არა სეროდეს და აქედ საბრძოლველად არ გასულიყოს, რომ ან ჩვენი მიჯნა საბრეთისა საქართველოზედ შორს გაეფდა მოსეენებისა და უშიშრობისათვის, ან მტრისათვის ისეთი ზარი დაეცა, რომ დიდხანს აღარა შემოგვიდნა-რა საქართველოსთვის. ეს იყო პოლიტიკური საქმეობა, რომელიც ეთავდებებოდა ჩვენს მშვიდობით ყოფნასა და არსებობასა. შანქორის ომსაც განჯისაკენ ესვეე ზარი ჰქონდა და საქმეობა. ამ მხრით გალაშქრება და განზედ გაწევა ჩვენი დიდი ხანია ერთს უპირველესს საქმეს შეადგენდა ჩვენის ისტორიისა. განა სულელები იყვნენ დავით აღმაშენებელი და მისნი შემდგომნი თამარამდე და თამარის შემდეგ სხვა მეფენიც, რომ სულ აქედ იწევდნენ საომრად. ქართველებს ამ მხრით გამგრეგნა რომ მოესწროთ — ვინ იცის — საქართველოს ბედი როგორ დატრიალებულიყო. საუბედუროდ, ეს ვერ მოასწრეს და ამისი მცდელი-კი სხვათა შორის თამარი ჩვენმა ატაბრმა გამოაკლო დიდებას და სახელსა, მერე რა საბუთით.

აი როგორ უთარგმნია ჩვენს ატაბრს ქართლის ცხოვრების ცხადი სიტყვები: ‹პირველად შემყრელთა ბედსა და სვესა ზედა ლაშასა... მიჰმართეს ბარდავად›... და სხვანი. აქ ის არის ნათქვამი, რომ ლაშა ციორგის დაბადების დღიდამ ეს პირველი გალაშქრება იყოო და სიტყვანი „ბედსა და სვესა ზედა ლაშასა“ უფრო სიტყვის გალამაზებისათვის არის მთხრობელისაგან, ვიღრე რაიმე აზრის დასაბუთებისა და დასკვნისათვის. ეხლა-კი არ ვიტყვით ხოლმე ‹ამის ბედზედ წავედიო›. განა აქ „ბედი“ წასვლის მიზეზად იგულისხმება და არა მარტო სიტყვის მასალად? ერთის სიტყვით, რაშიაც ღრმად გამსინჯავი კაცი თამარის სიკეთეს დაინახავდა, იქ ჩვენი ატაბრი წუწსა და ცუდსა ჰხედავს. რა თქმა უნდა, ეს ავად ხსენება თამარისა არ უშლის ჩვენს ატაბრს, აქაც ისიც ახსენოს, რომ თამარის დროს მიადწია ჩვენმა ენამ ტყეულ-ლა იხსენიებს თავისებურ კანონიერებითვე აქ არც ერთი ისტორიული სახელი აღარ შეგხვდებათ და ყოველივე იმისთანა ცარიელი და ფუჭი მასლაათია, რომ გაკვირვებულს მკითხველს იმის მეტი არა ჰრჩება რა, რომ ფულ-ამოსაკენთა სთქვას: მაგლასს!

რაკი საკუთრივ ისტორიას მოერჩით, ლეთისა და ატაბრის წყალობით, ამის შემდეგ შევუდგებით იმის გამორკვევას თუ — რას ამბობს ჩვენი ატაბრი ჩვენის კულტურის სხვა-და-სხვა ელემენტზედ. დიახ, ბატონებო, საქმე აქ არის. აქა მარხია ის ვანჭი, რომლისათვისაც ასტეხა ჩვენმა ატაბრმა ასეთი ფილაჯობის ქარ-ბუქი. ამაგბში ქადულობს ატაბრი, რომ მე პირველი ვარ, რომელიც ამ მხრით ვეებები საქართველოს ისტორიასა და ლიტერატურასაო. მართალია, ბოდიშის მოსახდელად ისა აქვს, რომ რაც მიმიღია, იმას გაძლეფთო, მაგრამ მაგას რომ არაფერი მიეღოს, ან ჩვენი რა ბრალია, ან ჩვენის ისტორიისა: საცა გაწყვრთნილია და უსწავლია, იმას გადაახდევინოს. განა ტყეულია

ტყმა გმართებს გამზრდელისა,
რა ურმა ჭნსა ჯ�ზრდილი.

~~~~

წ ვ რ ი ლ ი ა მ ბ ე ბ ი

ეპილ ზოლას აზრი გაზეთებზედ

გაზ. „Figaro“-ს ცნობილი თანამშრომელი შენშოლი ამ დღეებში ჰბეჭდავს თავისს მოგონებას პარიკის შესახებ. ავტორის თხოვნით, ეპილ ზოლას ამ წიგნისათვის შემდეგის შინაარსის წინასიტყვაობა დაუწერია:

„საყვარელო მეგობარო! მართალია, დიდი ხანია დაგპირდი წინასიტყვაობის დაწერას. ეხლა ჩემი სიტყვა მაინდა ავასრულო. უბედურება ის არის, რომ, რადგან შენმა წიგნმა დაიგვიანა, ჩემი აზრი რეპორტერების შესახებ უკვე გამოესთქვი ამას წინად დაბეჭდილ ორის წიგნის წინასიტყვაობაში, ასე რომ იძულებული ვიქმნები ერთი და იგივე ორჯელ გავიმეორო, თუ აქაურ შეკდეკი ახალ ამბების ძებნის არა-სასარგებლო ჩვეულებაზედ. ამ სიგნის საზოგადოებრივი და სალიტერატურო ინტერესი უკვე აღვნიშნე სხვა ადგილას. თანდათან ტერრეტად გვაწვება ნაბეჭდის ზვინი, რომელიც ყოველ დილა ქვეშ გვიმწყდეს ხოლმე. სად მიდის და სად იხაფრება ყველა ძველი გაზეთები? საშინელებაა, ყველა წარმრეები ნახმარია, გაკვეთილი ორის საათის განმავლობაში და იმისფეისაკი აღარ ეარგა, ისეთი ცუდია ქაღალდი, — რომ სანთელი შეახეთოს შიგ ადამიანმა.

„მახსოვს, პაპაჩემი რომ წყნარად და დამშვიდებით ჩაჯდებოდა ხოლმე საეარძელში, რათა თავისი გაზეთი წაეკითხა. ამ საქმეს მოხუცი 3—4 საათს ანდომებდა. ერთს სტრიქონსაც არ გამოსტოვებდა წაუკითხველს, სათაურიდგან დაწყებული რედაქტორის გვარამდე. ამას შემდეგ დიდის სიფრთხილით ვადაჰკეცავდა ხოლმე და ერთი ერთმანეთზე დაიწყობდა — ყველა ნომრებს აგროვებდა, ეხედვდი, 20 წლის განმავლობაში როგორ ისესხებდა ბნელი ოთახი ამ გაზეთებით, ერთს ნომერსაც-კი არა
~~~~

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ლებათ და დადგება ხოლმე ხანა მატერიალურის კეთილდღეობისა. ამ დროს ერი საბალახოდ არის გაშეებული მინდორზე, ჭკორტნის ბალახს და ალარაფრის ფიქრი არ აწუხებს, მე იმას არ ვეამბობ, რომ ამ გამაძღროებას ღამე ხანდახან საშინელი სიზმრები და ბორგვა-ტრიალი არ მოჰყვებოდეს. ასეა თუ ისე, ის-კი ჭეშმარიტია, რომ ხორციელი ადამიანიც ჭაჰირობს ტკბილი ძილი და დიდი ლიპი ჰქონდეს, იყოს მინდვრად, ცხოველისებურად გაატაროს დრო და მხოლოდ იმას-ღა ჭვრეტდეს, რომ ცოცხალი ვარ და, მაშასადამე, ბედნიერიცაო. აბა ერთი დააკვირდით, რა ყოფაში ჩაგვაგდო 18 წლის ტრიბუნისა და ბეჭდვითის სტატეკის თავის-უფლებამ: პოლლიტიკა გვეზიზღება, ჩვენის თავის მოცლა მოგვგებზრდა და ეანჩხლობთ და მოთმინებიდგან გამოვდიეართ, რაკი დაეინახავთ ხოლმე, რომ უბედურება ჩვენში წუთით წუთზედ მატულობს. თუ ჩვენი კრებანი არ მოვეწონს, იმიტომ-რომ მეტად აჩემებული გვაქეს სალაპარაკოდ და უბრალო ბრალიანზე დიდის ალიაქოთის ატეხა ვიცით. ხეალ რომ რომელსამე უფლების მოყვარე მბრძანებელს ჩაუვარდეთ ფეხ-ქვეშ, ამას ის ცხოველი სურეილი გვეძნეენებს, რომ პატარა თავი მივდოთ, სანთელი გავაქროთ და ისე გამოვიძინოთ, რომ ქუჩაზედ სიწყნარე და დუმილი არსებობდეს და არა ალრეეედეს-რა მყუდროებასაო.

„ყველაფრის ცოდნის ციებ-ცხელებას ის ნაკლი აქვს, რომ მეტად უჩქროლებს ხალხს გულს დღეს მომზდარის ამბით და ხვალის მოლოდინით ამბებს მეტად გაზვიადებული მნიშვნელობა ეძლეეა, ხალხი მოსენებული არ არის. ერი, როგორც ზემოდაცა ესთქვი, ის ალადმყოფი გამზდარა, რომელსაც ყოველ დღე ატყობინებენ სენის სიაეკარგეს, რომელიც თითონვე ისინჯაეს მაჯას, ორგანიზმის დაუძლურებას თვალ-ყურს ადეენებს, უბრალო სატკეივარს აზვიადებს და თავის მიერვე გამოწვეულს ციებ-ცხელებაში ჭლეეს სულს. ასე ყოველ საზოგადოებრიეს დიდს ამბავს თავისი განსაცდელიც თან დასდეეს. თავს არ უნდა ეიტყუებდეთ, მწერლობა ერს გარდაქმნას უქადის, ქვეყნის გადაკეთებას არის მოწადინებული. სად წაგვიყვანს, სადამდე გვატარებს ასე? ვის შეუძლიან ამ საკითხზედ გეპასუხოს? ეჭვი არ არის, დიდს ცოდნასთან მიგვიყვანს, დიდს ერთობასთან. დღეს ასე გვგონია, რომ ცოდნის სურეილი კარგი არ არის, ღამის მშვიდობიანობას გვირღვევსო, იქნება ხვალ ამ ცოდნიდგან ბედნიერებაც ამოგწურო. მერე? განვითარება წინ მიჰქარის და მიგვაქროლებს ჩვენცა, ისტორია წმრად ხვეში ჩასჩეხავს ხოლმე ერთ შთამომაელობათ, ერთ მოდგმათ, რათა კაკობრიობამ გზა გაიგნოს და თავისუფლად გაიაროს.

„ამ ყველაფრის ცოდნის სურვილის შესახებ ისიც უნდა შეენიშნოთ, რომ საქმის სიაეკარგე მუშა ხელზეა დამოკიდებული. ვინ მოსთვლის, თუ რამდენს სიცრუესა და სისულელეს ისერიან გაზეთე'ი ხალხში ნიჩბებით! თავს რად აიტკივებენ ჭეშმარიტებისა და ლოგიკისათვის, ოღონდ კი ხვალინდელი ნომერი გაზეთისა საყურადღებო ამბებით აავსონ. რეპორტერები ამბის ნამდვილად შეტყობას ვერ ასწრობენ და თითონაც არა სჯერათ ხოლმე ის, რასაცა სწერენ. იცინიან ავასაცა და კარგზედაც და ერთად-ერთი ის-ღა აწუხებთ, რომ ანგარიში ჩაბარონ და ჯილდო მიიღონ. ეს გაურჩეელობა ავისა და კარგისა აფუჭებს საქმეს და კიდეც ამიტომ არის, რასაკვირველია, არეულ-დარეული გაზეთის ცნობები. ამ გაზეთების კითხვის დროს ადამიანი ჭვრნობს ხოლმე, რომ მოხელეები სახლში წასვლას იჩქარიან, ხელ-სწრაფად აკეთებენ საქმეს და მათ მიერ გაკეთებულში არც სიყვარულია და არც რწმენაო.

„თქვენ, საყვარელო მეგობარო, მორწმუნეთაგანი ხართ. წაეიკითხე თქვენი ენგინი და აშკარად შეენიშნე, რომ სინიდისიანად და სიყვარულით აკიდებით იმ ფაქტს, რომლის განხილვაცა გსურთ, გინდათ ისეთივე გადასცეთ მკითხველს, როგორიც თქვენ დაინახეთ, როგორიც გეჩვენთ კარკა ხნის განხილვა-გამოკვლევის შემდეგ. თქვენ მიერ მოთხრობილი ამბები სადაა, უბრალოდ დაწერილი. ამიტომ გაქვთ დიდად, რადგან მე არაფერს არა ვსდებ ისეთს ფასს, როგორც სიმართლეს ფაქტებისას, სადად, გაუზვიადებლად დაწერილს. თუ ზმრად დაგაინახიან ხოლმე, იმიტომ-რომ თქვენს საქმეს სულითა და გულით ეძლევით, როგორც ჭეშმარიტად მორწმუნე მწერალი. დეე დაიცინონ, მორწმუნენი ატრიალებენ ქვეყანასა“.

დეპეშა

29 აპრილი

სპეციალური კორრესპონდენტისაგან

ძმბამი (რკინის გზის სადგური) დღეს დილა - ადრიანად დიმსხვერა რკინის გზის სასასაჭირო და საფოსტო მატარებელი (№ 1). ორთქლითმატარებელი, ორი ვაგონი მესამე კლასისა და ერთიც საარესტანტო ვაგონი, გადმოვარდა რელსებიდგან. კაცი არავინ დაზიანებულა ბაქოდგან მომავალი პასაჟირები (მატარებელი № 2) გადაიყვანეს № 1 დამსხვრეულ მატარებლის დაუზიანებელ ვაგონებში. ცდილობენ რელსებიდგან გადმოვარდნილი ვაგონები ხელ-ახლად რელსებზედ შესდგან. მატარებელი № 2 იქავე სდგას, სადაც უბედურება მოხდა.

28 აპრილი

პეტერბურგი. ხელმწიფე იმპერატორმა შემდეგი დეპეშა გაუგზავნა გრაფ ტოლსტოის ქერიეს: დიდის მწუხარებით შეეტყე ძეიფფსის დიმიტრი ანდრიას-ის გარდაცვალების ამბავი. საშინელი დასაკლისია თქვენთვის მისი დაკარგვა, მაგრამ არც ჩემთვის არა-ს ნაკლებ სამწუხარო დასაკლისი, მეტადრე ეხლა. იმისთანა ერთგულს, კეთილშობილსა და მტკიცე კაცსა და თანამშრომელს ადვილად ვერ ეუპოვნი სამაგიერო. ღმერთი იყოს ნუკეშინის მეცემელი თქვენს საშინელს მწუხარებაში. ხელმწიფე იმპერატრიცამ მისწერა: „სიტყვებს ვერ ეპოვებ, რომ გამოგიცხადო გულითადი მწუხარება იმ დიდის უბედურობის გამო, რომელიც გეწვიათ არა მარტო თქვენ, არამედ ჩვენც ყველას. მაღალი ღმერთი იყოს თქვენი მფარველი და მანუგეშებელი!“

ზანზიბარი. ეისმანმა, რომელსაც 900 ჯარის კაცი ჰყავდა, მათ შორის 200 მატროსი და მრაველად სუდანელები, იერიში მიიტანა ბუშერის შეკან�ბანაკზე ბალამაილოში. ბანაკში 600 კაცი იყო. ასტყდა ფიცხელი ომი. ბანაკი აოხრებულ იქმნა სრულიად. ბუშერის მხრით 80 კაცი დაიჭრა და 20 მოკლულ იქმნა. გერმანელების მხრით მოკლულ იქმნა 40 შეეკანიანი და სუბუქად დაიჭრა. ერთი აფიცერი კორეეტისა „Skwalle“, ერთი მატროსი და რამდენიმე აფიცერი ეისმანის შტაბისა. ბუშერი გაიქცა; ამბობენ, რომ იერიშის მიტანამდე მიატოვა ბანაკი და ილტეოდაო.

ესსენი. მუშაობის ამკეეთელთა რიცხვი დორტმუნდსა, ეიტტენსა, ბოჭუმსა და ესსენის თემში 7,000 კაცამდეაო.

ბოჭუმი. გუშინ საღამოს შეებნენ ერთმანეთს ჯარის-კაცნი და ბრბო ხალხისა. ჯარებმა იარაღი იხმარეს. მოკლულ იქმნა 2 კაცი და რამდენიმე დაიჭრა.

პეტერბურგი. დღეს მეოთხე საათზე გარდაიცვალა სახელოვანი მწერალი სალტიკოეი-შჩედრინი.

ვეტერბურგის ბირეა, 28 აპრილი

	ბოლოდგლ.	ბეჭდვ.	ბოლოდგ.
	მან. კ.	მან. კ.	მან. კ.
ხუთ-მანეთიანი ოქრო	— „	— „	7 47
ტამოჟნის კუპონები	— „	— „	149
მანეთიანი ვერცხლის ფული	1 13	— „	— „
5% პირველის შინაგანის სესხის მომგები ბილეთი	— „	— „	272
—მეორისა	245	— „	— „
გარეგნობის ფურცელი ტფილისის ბანკისა	98 „	— „	— „
ქუთაისის ბანკისა	98 „	— „	— „
ტფილისის საერთაშორისო ნდობის საზოგადოებისა	83¼	— „	— „

ბამოსადეგი ცნობანი

ნირნი

16 აპრილიდამ 1 მაისამდე.

თეთრი შური რუსული 1 გრ.	5 კაპ.
შური 1-ის ხარისხისა.	3½ „
„ 2 „	3 „
თონის წითელი შური 1-ის ხარის.	5 „
„ „ 2 —	4 „
„ „ 3 „	3½ „
ჯვრის მაძის შურის ლაკაში 1-ლის ხარისხისა	5 „
მე-2 ხარისხისა	4 „
მე-3 —	„
ძროხის ხორცი 1-ლის ხარისხისა.	9 „
„ 2 „	8 „
სუკი	16 „
ღორის ხორცი 1-ლის ხარისხისა.	12 „
ღორის ხორცი	„ „
„ 2 „	„ „

ვიმოწესელა ცეცხლის გემეგბისა შავს ზღვაზე

ბათუმიდამ გადგის: ხუთშაბათობით ნაშუადღეკის 4 საათზედ მოკლე გზით და ნოეოროსიისკსა და კერჩში შეეკლის.

შაბათობით საღამოს 8 საათზე შორის გზით (ეეკლეს ნავთ-სადგურებში შეეკლის).

კვირაობით საღამოთი, საზღვარგარეთ, სტამბოლამდე მიდის.

ბათუმში მოდის ოდესიდამ: სამშაბათობით შუა-დამისს შორის გზით.

პარასკევობით დილით ოდესიდამ მოკლეს გზით (კერჩსა და ნოეოროსიისკში შესეკლით).

შაბათობით დილით სტამბოლიდამ.

ფოთიდამ ბათუმში მოდის: სამშაბათობით—იმის შემდეგ, რაცა სოხუმიდამ მოდის კეკი შორის გზით. ხუთშაბათობით—დილის 9 საათზე და მასსწორას მოკლეს გზით მოსაირეკეკ კავკასიისა და ყირიმის კეკს.

შაბათობით დილის 9 საათზე და მასსწორას შორის გზით მოსაირეკეკავკასიისა-ყირიმისა და რუმეკია-ანატოლიისკენ წამსეკლეკს კეკს.

ბათუმიდამ ფოთს მიდის პარასკევობითა და კვირაობით. რაკი ბეკი მოკა ფოთიდამ, ბათუმის საკენტო გადასეკეკტს ხოდმე, როდის წავა უკან.

ამის გარდა ეოკეკ-კვირა ფოთში მოდიან ოდესიდან და ყირიმ-კავკასიის საკთ-სადგურიდამ გადასეკეტილ კადაზე კეკები.

განცხადებანი

დაიბეჭდა და ისყიდება

„წერა-კითხვის საზოგ-დოების“ წიგნთ-საწყობში

ქართულ-რუსული

ლექსიკონი

დ. ჩუბინაშვილისა.

მეორე ნაწილი.

ფასი 3 მანეთია.

(6—5)

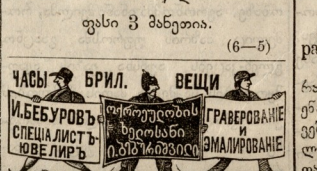

სასახლის ქუჩაზედ, სათავადაზნაურო ბანკის ქარავასლაში. (10—6)

ზედამხედველი კომიტეტი ტფილისის სათავადაზნაურო ბანკისა აუწყებს ბანკთ დამფუძნებელ წევრთა და წევრთ მსესხებელთა, რომ ბანკის წესდების მე 82 ჯ-ის ძალით 1889 წლის 5 მაისს, დილის 10 საათზედ, დანიშნულია საერთო კრება წევრთა არწრუნისეულს სახლში, სასახლის ქუჩაზედ. კრებამ უნდა განიხილოს და დაამტკიცოს შემდეგი საგნები:

1) ანგარიში ბანკის მოქმედებისა 1888 წლის განმავლობაში;

2) მოხსენება ბანკის მართველობისა სავარაუდო ნარჯთა აღრიცხვაზედ 1889 წლისათვის;

3) მოხსენება მმართველობისა და ზედამხედველ კომიტეტისა იმის თაობაზედ, თუ როგორ განაწილდეს საკუთველთაო საჭიროებისათვის 35% წმინდა მოგებისა;

4) მოხსენება იმის შესახებ, თუ როგორ შეიცვალოს 1-ლი ჯ-ი ბანკის წესდებისა;

5) არრევანი მმართველობის ერთის წევრისა, ნაცვლად თ. ი. გ. მაჩაბლისა, და დამფესვებელ კომისიის ორის წევრისა, ნაცვლად ანტონ ნიკოლოზოზის ძის ფურცელაძისა და თ. გიორგი სარდიონის ძის ციცაშვილისა,—რომელნიც რიგისამებრ ანებებენ თავს სამსახურს. (5—4)

წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების

წიგნთ-საწყობში

(Дворцовая ул., Караванъ Сарай Земельн. Банка, № 109, 110)

ისყიდება ყოველ გვარი წიგნები, რაც დღემდის დაბეჭდილა ქართულს ენაზე და გასასყიდად კიდე მოიტანევება, და გარდა ამისა ახლად შემეწინა წიგნები:

თამარიანი, რაფიელ ერისთავისა	მან. კაპ. 60
თორნაკა ერისთავი	„ 1

საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი

„ИВЕРІЯ“

1889 წ. 1-ს იანვრიდამ გამოვა ყოველ-დღე გარდა იმ დღეებისა, რომელნიც ზედ მოსდევენ კვირა-უქმეებს.

ფასი:

12 თვეით	10 მ.—კ	6 თვეით	6 მ.—კ.
11 „	9 „ 50„	5 „	5 „ 25„
10 „	8 „ 75„	4 „	4 „ 75„
9 „	8 „ —„	3 „	3 „ 50„
8 „	7 „ 25„	2 „	2 „ 75„
7 „	6 „ 50„	1 „	1 „ 50„

საზღვარ-გარეთ დაბარებული ეღირება 17 მან. მთელის წლით. ხოფლის მასწავლებელთ „ეკერია“ მთელის წლით დაეთმობათ 8 მან. ტფილისს გარედ მცხოვრებთ უნდა დაბარონ გაზეთი შემდგომს ადრესით:

Тифлисъ. Въ редакцію газеты „ИВЕРІЯ“.

თუ ტფილისში დაკვეთილი გაზეთი ტფილისის გარეშე ადრესზედ შესცვალა ვინმე, უნდა წარმოადგინოს რედაქციაში ერთი მანეთი; სხვა ყოველის ადრესის შეცვლაზე—40 კაპ.

თუ თვეის განმავლობაში დაიკვეთა ვინმემ გაზეთი არა მთელის წლით, იმას მხოლოდ შემდეგის თვეის პირველ დღიდამ გაეგზავნება. განცხადებანი მიიღებიან გაზეთის რედაქციაში.

ფასი განცხადების დაბეჭდვისათვის:

ა) მეოთხე გვერდზედ თითოჯერ სტრიქონი 8 კაპ., პირველზე—16 კაპ. ბ) სრული უკანასკნელი გვერდი 30 მანეთი, ხოდო პირველი გვერდი—60 მანეთი. რიცხვი სტრიქონებისა გამოიანგარიშება იმის კვალობაზედ, რამდენს ადგილსაც დიაჭრის 25 ასო გაზეთის ტექსტისა.

ხელ-ნაწერი და საგაზეთოდ დანიშნული წერილები (კორესპონდენციები) რედაქციის სახელობაზედ უნდა გამოგზავნონ. მიღებული ხელ-ნაწერები, ანუ საგაზეთო წერილები, თუ საჭიროება მოითხოვს, ან შემოკლებულ, ან შესწორებულ იქმნება. არ-დასაბეჭდს ხელ-ნაწერებს, თუ ერთის თვეის განმავლობაში პატრონებმა არ მოიკითხეს, მერე რედაქციას ველარ მოსთხოვენ.

არა-გვარს მაწერ-მოწერას არ დასაბეჭდავ ხელ-ნაწერებისა და წერილების შესახებ რედაქცია არა კისრულობს.

შირდაშირ მოლაპარაკებისათვის რედაქცია თავისუფალი იქნება ყოველ დღე, კვირა-უქმების გარდა, პირველ საათიდამ სამს საათამდე და საღამოობით 7-დამ 8 საათამდე.

რედაქცია იმყოფება: ფრეილინის ქუჩაზე, ბასტამოეის სახლში, № 5.

Дозволено цензурою Тифлисъ 28-го Апрѣля 1889 года. Типографія Е. Г. Месхи. (Типографія Е. Г. Месхи). на Фрейлинской ул. пом. Т. Д. З. Банка. რედაქტორ-გამომცემელი ილია ჭავჭავაძე